

РОЛЬ НАСТАВНИКА У ФОРМУВАННІ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ ТА САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Світлана Подпльота, Аліна Маслова

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розглянуто важливу роль тьютора у формуванні мотивації до навчання та саморозвитку майбутніх учителів іноземних мов. Авторами досліджено методи та стратегії, що використовуються тьюторами для стимулювання інтересу до вивчення мови та підтримки самомотивації здобувачів освіти. Через аналіз психологічних аспектів та педагогічних підходів висвітлено важливість ефективної взаємодії між тьютором і здобувачами для досягнення успіху в процесі навчання. Результати дослідження допомагають розкрити ключові аспекти ролі тьютора як мотиватора та наставника, що сприяє активному відновленню та збереженню мотивації майбутніх учителів іноземних мов протягом навчального процесу.

Resume:

Podpiota Svitlana, Maslova Alina. Tutor's role in the formation of learning motivation and self-development of future foreign language teachers.

Contemporary challenges encountered by higher education institutions encompass the pervasive issue of diminished student engagement and a conspicuous lack of motivation towards knowledge acquisition. Aligned with the societal mandate, educational establishments tasked with preparing prospective foreign language educators face the imperative of customizing the learning environment and cultivating competitive professionals capable of adeptly responding to contemporary demands. This necessitates perpetual learning and self-enhancement, underscoring the pivotal role of tutoring methodologies in facilitating self-improvement, autonomous learning, and self-actualization among learners.

Tutors bear the responsibility of kindling students' intrinsic curiosity towards knowledge deemed pertinent to their future endeavors. Through tutorial sessions, tutors endeavor to invigorate learners' drive for self-development and advancement, aiding in the formulation of tailored learning plans and timetables, orchestrating the self-directed learning process, and providing timely guidance in navigating complex educational queries.

The present article scrutinizes the indispensable role of tutors in cultivating motivation for learning and fostering self-development among aspiring foreign language educators. Delving into the manifold methods and strategies employed by tutors to engender enthusiasm for language acquisition and bolster student self-motivation, the authors underscore the paramount significance of efficacious tutor-student interaction in realizing educational objectives. By dissecting psychological underpinnings and pedagogical paradigms, the study illuminates critical facets of the tutor's role as a catalyst for motivation and mentorship, pivotal in engendering sustained student motivation throughout the educational trajectory.

Key strategies for augmenting learner motivation within pedagogically oriented higher education institutions through tutoring interventions encompass the cultivation of conducive learning environments, judicious selection of instructional methodologies, accommodation of individualized learning needs, provision of constructive feedback, facilitation of self-regulatory processes, cultivation of intrinsic interest, promotion of collaborative learning environments, and harnessing innovative educational technologies.

Ключові слова:

тьютор; тьюторський супровід; навчальна мотивація; саморозвиток; самовдосконалення; здобувачі вищої освіти; вчителі іноземних мов.

Key words:

tutor; tutoring support; academic motivation; self-development; self-improvement; higher education students; foreign language teachers.

Постановка проблеми. Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси, що відбуваються нині в нашій державі, спричинили трансформацію та узгодження системи вітчизняної іншомовної освіти, зокрема вищої педагогічної, з провідними європейськими й світовими освітніми трендами та стандартами. Одним із провідних напрямів такого реформування філолого-педагогічної освіти на поточному етапі є акцентування необхідності неперервного професійного розвитку педагогічних працівників, а також відмова від репродуктивної освітньої парадигми, де лектор безпосередньо передає знання, вміння й навички на користь студентоцентрированої розвивальної парадигми, що передбачає застосування якісно нової ролі педагога в навчально-виховному процесі – як фасилітатора, коуча, освітнього менеджера, модератора, тьютора в індивідуальній освітній траєкторії здобувачів освіти, здатного до

постійного професійного самовдосконалення (Редько, 2021, с. 2). Як наслідок, у чинних програмах підготовки майбутніх вчителів іноземних мов прослідковується чітка тенденція до збільшення ролі самостійної роботи, яка стимулює розвиток студентської автономії і появу тьюторського супроводу, що індивідуалізує самопізнання й сприяє удосконаленню професійних компетентностей (Леврінц, 2020, с. 281–282).

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що проблема фахової підготовки та професійної діяльності вчителя загалом і вчителя іноземної мови зокрема, не втрачає своєї актуальності. Окремі аспекти підготовки вчителів іноземних мов в Україні досліджували В. Безлюдна, М. Леврінц, С. Ніколаєва, В. Редько, О. Тарнопольський та інші; мотиваційна складова й проблеми саморозвитку педагогічних працівників розглядалися І. Клак, М. Козак,

М. Нечепоренко, А. Смолук, Н. Яценюк та іншими; в той час, як тьюторський супровід педагогічної діяльності вивчався такими науковцями, як Н. Бахмат, С. Бойко, І. Ворона, Н. Денисенко, І. Койчева, Я. Кульбашна, К. Осадча, І. Палагута, Ю. Силенко, І. Скрипник, А. Сучану, Д. Тарадюк. Особливостям використання технологій тьюторства також присвячено праці наступних зарубіжних учених: J. Earwaker, M. Green, S. Mulyono, G. Nursamsu, K. Tanner, W. Wood, S. Wootton. Разом із тим у педагогічній теорії проблема застосування тьюторства в умовах українських закладів вищої освіти все ще залишається недостатньо розробленою.

Формулювання цілей статті. Отже, мета цієї публікації – дослідити роль тьютора у формуванні саморозвитку майбутніх вчителів іноземних мов і висвітлити основні шляхи підвищення мотивації здобувачів освіти під час застосування тьюторського супроводу у закладах вищої освіти педагогічного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно соціального замовлення перед навчальними установами, що готують майбутніх учителів іноземних мов, наразі стоїть завдання індивідуалізації освітнього середовища та підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного відповідати вимогам сьогодення, навчатись і самовдосконалюватись упродовж життя, постійно підвищуючи свою кваліфікацію. Вирішити поставлене завдання допомагає застосування тьюторських практик, які сприяють самовдосконаленню, самоосвіті й самореалізації здобувачів (Силенко, 2023, с. 104).

Отже, розглянемо більш детально, що являють собою тьютор і тьюторство. Сучасні дослідники надають різноманітні визначення цим термінам.

На думку Н. Денисенко та Д. Тарадюк, тьютор – це людина, що супроводжує здобувача освіти під час усього його навчання, допомагаючи йому отримувати диференційовану та індивідуалізовану освіту (Денисенко, & Тарадюк, 2019, с. 56). Більш складне визначення знаходимо у К. Осадчої, яка вважає, що тьютором є «особа, яка на основі з'ясування індивідуальної освітньої траєкторії особистості тьюторанта, забезпечує розробку індивідуального освітнього маршруту і супровід його індивідуальної освітньої програми, організовуючи досягнення освітніх цілей особистості» (Осадча, 2020, с. 56).

І. Ворона наголошує на тому, що тьютор є персональним куратором, який «коригує і контролює процес засвоєння знань, допомагає спланувати комфортний розклад і вирішити інші

організаційні моменти, ефективно направляє і наставляє свого підопічного, мотивує і залучає до процесу навчання, активно стежить за прогресом, дає розгорнуті рецензії і оцінює результат» (Ворона, 2018, с. 72). Окрім того, на думку дослідниці, тьютор, здійснюючи консультації, керує як індивідуальною роботою, так і груповою взаємодією здобувачів освіти, допомагає закріпити теоретичні знання на практиці, надаючи конструктивний фідбек, який стимулює розвиток навчальної мотивації здобувачів освіти. Діяльність тьютора не обмежується позааудиторним часом: він навчає за спеціальністю, надаючи допомогу в розробці індивідуальної освітньої траєкторії, побудові вдалого досвіду професійного самовизначення й зростання (Ворона, 2018, с. 63).

Водночас зазначимо, що основна мета тьютора полягає у створенні умов для успішного залучення здобувача освіти в середовище навчального закладу (Гнатюк, 2019). В умовах онлайн навчання, яке переважає сьогодні у вітчизняних закладах освіти, науковці І. Скрипник та Я. Кульбашна особливо наголошують на ролі тьюторства як допоміжної складової дистанційного освітнього процесу для індивідуальної корекції освітнього процесу того, хто навчається (Скрипник, 2023, с. 40).

Зарубіжні дослідники G. Nursamsu та S. Mulyono підкреслюють, що тьютор повинен володіти здатністю здійснювати навчальний процес відповідно до навчальних потреб, навколишнього середовища, культури та діяльності здобувачів освіти, надаючи їм поштовх до підвищення навчальної мотивації. При цьому успішне виконання тьютором функцій інформатора, організатора, керівника, провідника знань, ініціатора й фасилітатора навчальної діяльності, медіатора, оцінювача навчальних досягнень здобувачів освіти має стимулювати мотивацію досягнення навчальних цілей здобувачами освіти (Nursamsu, & Mulyono, 2021, с. 131).

S. Wootton також переконує у важливості тьюторства для організації високої якості навчання: «Положення про тьюторство багато хто розглядав як дорогу розкіш, і часто воно було першим у лінії вогню, коли були необхідні скорочення. Однак можна стверджувати, що це помилкова економія, враховуючи роль тьюторів у досягненні цілей... Оскільки тьюторство лежить в основі підтримки та надання можливості здобувачам досягати прогресу за допомогою моніторингу, виявлення перешкод у навчанні, здійснення відповідних втручань для тих, хто перебуває у стані ризику та мотивації всіх до досягнення, вплив ролі тьюторів не слід нехтувати» (Wootton, 2006, с. 38).

Досліджуючи модель ефективного тьютора, W. Wood та K. Tanner наводять наступні його характеристики:

- знає зміст навчального предмета на високому рівні;
- встановлює та підтримує особисті стосунки зі здобувачами освіти, здатний до емпатії;
- не надає готових рішень, фактів, пояснень, стимулюючи тьюторантів до самостійної проблемно-пошукової діяльності;
- переходить від легших до все більш складних видів навчальної діяльності, мотивуючи здобувачів до вирішення поставленої проблеми;
- надає як негативний, так і позитивний зворотній зв'язок конструктивно, створюючи атмосферу без засудження;
- сприяє формуванню думок здобувачів освіти, стимулює їх до пояснення й узагальнення власних міркувань, застосування ідей в різних контекстах;
- розвиває допитливість здобувачів, призначаючи домашні завдання, що спрямовані на вирішення актуальних проблем і аналіз поточних подій, що пов'язує навчальний контекст із реальним світом;
- використовує різноманітні мотиваційні стратегії, які зміцнюють впевненість здобувачів освіти у власних силах, підвищують самоефективність (Wood, Tanner, 2012, с. 4).

Перераховані характеристики тьютора дозволяють тим, хто навчається, формувати високу навчальну мотивацію й стимулювати постійний саморозвиток, оскільки вони відчують підтримку й прийняття; вільно висловлюють свої думки, постійно аналізують інформацію; розвивають професійну компетентність, рухаючись поступово, маленькими кроками; навчаються в освітньому середовищі, не відчуючи засудження; здійснюють рефлексію та саморефлексію; навчаються продуктивно, набуваючи впевненості у власних силах. Відчуття такої віри може стати потужним інструментом, рушійною мотиваційною силою для навчання.

Робота тьютора є багатогранною, і досвідчений тьютор використовує різноманітні вміння й навички відповідно до обставин, обговорюваної теми та рівня самостійності здобувачів освіти. Здобувачі часто приходять в коледжі та університети, маючи незадовільний досвід навчання та виховання. Їхні офіційні досягнення можуть бути скромними, а самооцінка низькою. У таких випадках важливо будувати позитивний образ себе і допомагати

здобувачам освіти досягти успіху. J. Earwaker провів дослідження серед тьюторів щодо їх ролі у наданні допомоги та підтримки студентів і запропонував їм прокоментувати цю частину своєї роботи. У результаті аналізу відповідей тьюторів стало відомо, що вони в основному мають справу з такими питаннями: випадки насильства в сім'ї, сексуальні домагання, розлучення, погане здоров'я, інвалідність, зловживанням алкоголем, незапланована вагітність, розлучення батьків, сімейні втрати, проблеми з навчанням, пристосування до курсу, проблеми нетрадиційної орієнтації, труднощі відносин та навіть випадки серйозних психологічних проблем. В цілому стало зрозуміло, що тьютори зазвичай працюють з цілою низкою важливих проблем, які потенційно досить серйозні для здобувачів, яких це стосується. Це підтверджує важливість тьюторської допомоги у підтримці здобувачів освіти і говорить про масштаби та суворість проблем, які їм доводиться вирішувати (Earwaker, 1992, с. 47–49).

Усі тьютори несуть відповідальність за створення зворотного зв'язку і побудову позитивного клімату взаємодії та міцних відносин. Вони заохочують здобувачів до роздумів над своїми вчинками та прогресом у навчанні. Беззаперечно, навіть незначні досягнення можуть мати колосальний вплив на мотивацію студентів. Все більша кількість коледжів використовує тьюторство, щоб допомогти сформувати впевненість та мотивацію своїх здобувачів. Прикладом може слугувати Кармельський коледж (Carmel College), який вживає ряд заходів, серед яких індивідуальні тьюторіали, спрямовані на заохочення самосвідомості та самооздоровлення. У цьому коледжі директор дає словесні похвали і відправляє листи-привітання з визнанням і відзначенням досягнень. Коледж Грінхед (Greenhead College) використовує власну систему успіху, де тьютори також відіграють ключову роль у «безперервній побудові самооцінки і впевненості у собі кожного студента» та так звані «зоряні форми» видаються як формальне визнання досягнення. У коледжі Айл (Isle College) та коледжі Сауфгейт (Southgate College) діє цілодобова тьюторська служба підтримки для здобувачів освіти (Green, 2001, с. 4–10).

Підвищення мотивації здобувачів освіти, особливо в контексті тьюторського супроводу у закладах вищої освіти педагогічного спрямування, може бути досягнуте за допомогою різноманітних методів та підходів. Грунтуючись на практичному досвіді роботи, наведемо шляхи підвищення мотивації до навчання й саморозвитку, що можуть бути

використані в процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов:

- створення сприятливого середовища в навчальному закладі, де здобувачі можуть відчувати підтримку від викладачів і тьюторів, а також спілкуватися з однокурсниками;
- залучення доцільних методів викладання, зокрема використання інтерактивних методів навчання, таких як групові проекти, дискусії, рольові ігри тощо, може стимулювати активність і зацікавленість здобувачів у навчанні;
- врахування індивідуальних потреб та індивідуальних особливостей студентів тьюторами під час створення персоналізованих навчальних планів;
- надання зворотного регулярного та конструктивного зв'язку щодо успішності та прогресу здобувачів задля стимулювання мотивації, усвідомлення своїх досягнень та визначення напрямку для подальшого розвитку;
- навчання студентів навичкам саморегуляції, таким як планування часу, самооцінка та управління стресом, може сприяти підвищенню їхньої мотивації та ефективності навчання;
- стимулювання цікавості шляхом використання цікавого та актуального матеріалу для навчання;
- підтримка групової взаємодії, створення можливостей для співпраці між здобувачами може збільшити їхню мотивацію через взаємну підтримку та взаємне навчання;
- використання інноваційних технологій у навчальному процесі може зробити навчання більш цікавим та зручним для майбутніх учителів іноземних мов, що може позитивно позначитися на їхній мотивації.

Ці шляхи можуть бути використані тьюторами для підвищення мотивації майбутніх учителів іноземних мов та забезпечення їхнього успішного навчання у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування.

Висновки. Одна з проблем, яка стоїть перед сучасними закладами вищої освіти, – це низький рівень зацікавленості студентів і відсутність мотивації до отримання знань. Перед тьютором стоїть завдання пробудити в студентах особисту зацікавленість в знаннях, які повинні знадобитися у житті. Тьютор проводить тьюторіали, спрямовані на мотивування тьюторантів до саморозвитку та самовдосконалення, допомагає в складанні індивідуального плану і графіка занять, координує процес самоосвіти й провадить оперативне консультування під час виникнення складних питань. Основними шляхами підвищення мотивації здобувачів освіти у процесі застосування тьюторського супроводу у закладах вищої освіти педагогічного спрямування є: створення сприятливого середовища; залучення доцільних методів викладання; врахування індивідуальних потреб; надання зворотного зв'язку; підтримка в саморегуляції; стимулювання цікавості; підтримка групової взаємодії; використання інноваційних технологій.

Таким чином, позиція тьютора відіграє важливу роль у становленні нового освітнього простору, який визначає стійку позитивну мотивацію до самоосвіти і самовиховання майбутніх учителів іноземних мов. Для реалізації концепції тьюторських практик необхідно розглянути організацію процесу навчання студентів, варіативність у виборі форм і методів навчання для забезпечення продуктивності і результативності системи навчання студентів.

Список використаних джерел

- Гнатюк, І. М. (2019). Роль та завдання тьютора у взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами. *Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ*. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=85>
- Денисенко, Н. Г., & Тарадюк, Д. О. (2019). Функції тьютора як педагога в системі професійної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Вип. 66. С. 55–59.
- Леврінц, М. (2020). *Фахова підготовка майбутніх учителів іноземних мов в університетах США: теоретико-методичні засади*. (Монографія). Ужгород-Берегове: РІК-У. 412 с.
- Осадча, К. П. (2020). *Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів до тьюторської діяльності*. (Дис. доктора пед. наук). Запоріжжя. 705 с.
- Редько, В., & Буренко, В. (2021). Функції сучасного вчителя іноземної мови в умовах компетентісно

References

- Hnatiuk, I. M. (2019). The role and tasks of the tutor in interaction with a child with special educational needs. *Pedagogy of partnership as a basis for the development of subjects of educational activity in terms of NUS*. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=85> [in Ukrainian]
- Denysenko, N. G., Taradiuk, D. O. (2019). Functions of the tutor as a teacher in the system of professional education. *Scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanov. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects*. № 66, 55-59. [in Ukrainian]
- Levrinc, M. (2020). Professional training of future foreign language teachers in the US universities: theoretical and methodological principles. (Monograph). Uzhgorod-Berohove: RIK-U. 412 p. [in Ukrainian]
- Osadcha, K. P. (2020). Theoretical and methodological fundamentals of vocational training of future teachers for tutoring. Diss ... doc. pedagogical sciences. Zaporizhzhia. 705 p. [in Ukrainian]
- Redko, V., Burenko, V. (2021). Modern foreign language teacher's functions in the conditions of competence-

- орієнтованого навчання: дидактичні та методичні аспекти проблеми. *Іноземні мови в школах України*. №1. С. 2–5.
- Силенко, Ю.В. (2023). Розробка моделі тьюторського забезпечення професійно-педагогічної підготовки майбутнього викладача ЗВО. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 64. Т. 2. С. 103–108.
- Скрипник, І.Л., & Кульбашна, Я.А. (2023). Функція тьютора у професійній підготовці майбутніх магістрів стоматології в умовах дистанційної форми навчання і екстремальних викликів сьогодення. *Science Rise: Pedagogical Education*. № 3 (54). С. 36–41.
- Earwaker, J. (1992). *Helping and Supporting Students. Rethinking the Issues*. Society for Research into Higher Education. London (England) : Open University Press. 153 p. [in English]
- Green, M. (2001). *Successful Tutoring: Good Practice for Managers and Tutors*. London : Learning and Skills Development Agency. 54 p. [in English]
- Nursamsu, G.B., Mulyono, S.E. (2021). The role of tutors to increase the motivation of homeschooling Primagama students. *Educasi*. Vol. 15. Issue 2. P. 129-135. [in English]
- Vorona, I. (2018). Implementation of tutoring as the effective practice of individualization of the medical students' studying on latin lessons. *Development Trends in Medical Science and Practice: The Experience of Countries of Eastern Europe and Prospects of Ukraine*. P. 56-74. [in Ukrainian]
- Wood, W.B., Tanner, K.D. (2012). The role of the lecturer as tutor: doing what effective tutors do in a large lecture class. *CBE Life Sci Education*. 11 (1), 3-9. [in English]
- Wootton, S. (2006). *Changing Practice in Tutorial Provision Within Post-Compulsory Education. Personal Tutoring in Higher Education*. Stoke on Trent: Trentham Books. P. 115–125. [in English]
- oriented learning: didactic aspects of the problem. *Foreign languages in schools of Ukraine*. № 1, 2-5. [in Ukrainian]
- Sylenko, Yu. V. (2023). Development of the model of tutoring provision of professional and pedagogical training of the future teacher of a higher education institution. *Innovative pedagogy*. 64 (2), 103-108. [in Ukrainian]
- Skrypnyk, I. L., Kulbashna, Y. A. (2023). The tutor's function in the professional training of future masters of dentistry in the conditions of distance education and today's extreme challenges. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 3 (54), 36–41. [in Ukrainian]
- Earwaker, J. (1992). *Helping and Supporting Students. Rethinking the Issues*. Society for Research into Higher Education. London (England) : Open University Press. 153 p. [in English]
- Green, M. (2001). *Successful Tutoring: Good Practice for Managers and Tutors*. London : Learning and Skills Development Agency. 54 p. [in English]
- Nursamsu, G. B., Mulyono, S. E. (2021). The role of tutors to increase the motivation of homeschooling Primagama students. *Educasi*. 15 (2), 129-135. [in English]
- Vorona, I. (2018). Implementation of tutoring as the effective practice of individualization of the medical students' studying on latin lessons. *Development Trends in Medical Science and Practice: The Experience of Countries of Eastern Europe and Prospects of Ukraine*. P. 56-74. [in Ukrainian]
- Wood, W. B., Tanner, K. D. (2012). The role of the lecturer as tutor: doing what effective tutors do in a large lecture class. *CBE Life Sci Education*. 11 (1), 3-9. [in English]
- Wootton, S. (2006). *Changing Practice in Tutorial Provision Within Post-Compulsory Education. Personal Tutoring in Higher Education*. Stoke on Trent: Trentham Books. P. 115–125. [in English]

Відомості про авторів:

Подпльота Світлана Володимирівна

spodpleta@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

вул. Наукового містечка, 59, м. Запоріжжя, Запорізька обл., 69000, Україна

Маслова Аліна Вікторівна

mav2429@gmail.com

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя, Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-1-32-138-142

Матеріал надійшов до редакції 11. 04. 2024 р.
Прийнято до друку 30. 04. 2024 р.

Information about the authors:

Podplota Svitlana Volodymyrivna

spodpleta@gmail.com

konovalenko_tetiana@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Maslova Alina Viktorivna

mav2429@gmail.com

Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia, Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-1-32-138-142

Received at the editorial office 11. 04. 2024.
Accepted for publishing 30. 04. 2024.